

Київський інститут «Слов'янський Університет»

РЕФЕРАТ

на тему: Петро Сагайдачний

студента 1 курсу
ф-ту МВ та слов'янознавства
спеціальності польська
та англ. філологія,
групи 15-ПА
Білецького Дмитра
Олександровича

Київ - 1998

План:

1. Ранній період життя Петра Сагайдачного.
2. Походи проти Туреччини.
3. Відносини Сагайдачного з польським урядом.
4. Хотинська війна.
5. Петро Сагайдачний - видатна постать в історії України.

Життя і політична діяльність Петра Кононовича Сагайдачного (Конашевича-Сагайдачного) багато в чому суголосна з історією України першої чверті XVII ст.— складного, все ще недостатньо дослідженого періоду. Це був час жорстокого соціального і національно-релігійного гноблення українського народу, бурхливого зростання визвольного руху, героїчних походів козаків на турецькі фортеці, нових явищ у розвитку культури тощо.

Свідком і навіть безпосереднім учасником багатьох тогочасних подій став Петро Сагайдачний - особистість суперечлива й неоднозначна. Яких тільки епітетів - від піднесених до принизливих, - яких характеристик -справедливих і упереджених - не довелося вислухати йому за життя. Сагайдачний обирався гетьманом і знову втрачав гетьманську булаву, знаходив спільну мову з можновладцями й одночасно мав авторитет серед широких кіл козацтва. Його політична діяльність привертала увагу літописців та істориків, мемуаристів і поетів. І знову неоднозначність оцінок - від апологетики до прямого заперечення впливу гетьмана на події першої половини XVII ст. Так у чому ж причини такого суперечливого ставлення до цієї особи з боку сучасників і нинішніх дослідників?

Скупі дані джерел дають можливість лише ескізно реконструювати ранній період життя Петра Сагайдачного. З «Віршів на жалісний погреб» гетьмана, написаних ректором Київської братської школи Касіяном Саковичем, дізнаємося, що він народився поблизу Перемишля (мабуть, у с. Кульчинці біля Самбора), в сім'ї православного шляхтича. Наступною віхою в його житті стало перебування у знаменитій Острозькій школі (у «Віршах» говориться, що Сагайдачний попрямував «потім до Острога, для наук чемних»). Очевидно, він пройшов повний курс навчання (інакше важко пояснити слова К. Саковича, що «там тоді Конашевич час немалий жив»). Враховуючи той факт, що в засадах Острозької школи простежуються риси навчального закладу вищого типу, можна гадати, що Сагайдачний одержав у її стінах добру, як на той час, освіту. Атмосфера, яка панувала в Острозі, високий рівень викладання предметів залишили, безсумнівно, невитравний слід у душі юнака.

Кілька наступних років життя Петра Сагайдачного приховані від нас запоною часу. Можна лише з певністю твердити, що незабаром доля привела його у Військо Запорозьке. Розумний, високоосвічений, добре обізнаний із політичною обстановкою, він швидко завоював авторитет серед козацтва. Сучасникшляхтич відзначав, що «Петро Конашевич, чоловік надзвичайної мудрості й зрілого судження у справах, спритний у словах і вчинках, хоча за походженням, способом життя і звичками був простою людиною, однак в очах нащадків він гідний стати поряд з найвидатнішими людьми свого часу в Польщі». Щодо особистого життя Петра Сагайдачного відомо, що він був одружений з Анастасією Повченською. Їхні взаємини важко назвати ідилічними. Симптоматичним є той факт, що згідно із заповітом гетьман «віддав маєток свій на церкви, на шпиталі, на школи і

монастирі, крім дружини своєї». Проте Анастасія залишалася вдовою недовго - вже через два роки вона вийшла заміж за шляхтича Івана Піончина. Народна пісенна традиція також досить чітко віддзеркалила цей аспект особистого життя гетьмана. Не випадково, гадаємо, в добре відомій пісні .мовиться, що він «проміняв жінку на тютюн та люльку».

М. О. Максимович стверджував, що Сагайдачний уже 1598 р. одержав гетьманську булаву. Проте навряд чи це відповідає дійсності -адже історикам відомо кілька осіб, які наприкінці XVI - на початку XVII ст. володіли цим високим титулом у Війську Запорозькому. Ймовірніше, що ця подія відбулася десь на початку XVII ст; У поетизованій біографії Сагайдачного, складеній К. Саковичем, зазначається, що після навчання в Острозькій школі він «шолдо запорозького славного рыцарства, межы которым, през час не малий жиючи й рыцерских должностей там доказуючи, гетьманом потом себе Войско его обрало». Відтоді почалася великотрудна діяльність Сагайдачного на політичному поприщі.

Першою і основною своєю справою молодий та енергійний гетьман вважав організацію походів проти султанської Туреччини. Незважаючи на застережні заходи турків, запорожці 1600 р.¹ вирвалися за Перекоп, 1609 р.² спалили Ізмаїл, Килію, Білгород. Справді тріумфальним став похід козаків на Синоп 1614 р.³ Майже повністю було знищено місцевий гарнізон, захоплено запаси зброї та кораблі, визволено невольників. Перемогою увінчався й похід 80 козацьких чайок на Константинополь. 1615 р.⁴ вони досягли околиць столиці, спалили дві пристані й перелякали самого султана, який розважався на полюванні. У битві з ворожою ескадрою хоробрі козаки здобули кілька галер і навіть захопили в полон турецького воєначальника. Наступного року запорожці, очолені П. Сагайдачним, здійснили успішний напад на один із найбільших невольницьких ринків Чорноморського узбережжя - Кафу, а згодом - на Трапезунд. Розлючений султан наказав покарати великого візира (його задушили) та інших вищих урядовців.

Тут дуже чітко простежується одна з найважливіших сторін діяльності Сагайдачного - його участь у боротьбі українського народу проти турецько-татарських поневолювачів. Своїми блискучими походами на Чорне море гетьман здобув славу удачливого козацького ватажка.

Щодо відносин Сагайдачного з польським урядом, то вони були далеко не простими. Гетьман як справжній політик у вирішенні гострих питань виявляв велику гнучкість, мав схильність до компромісів і не раз ішов на переговори з Варшавою. Водночас, спираючись на козацтво (як реєстрове, так і запорозьке), він міг дозволити собі ведення цілком самостійної лінії. Всупереч категоричним заборонам урядових кіл гетьман часто організовував походи проти Кримського ханства й Оттоманської Порти, підтримував

---

¹ Історія України в особах: Литовсько-польська доба / упоряд. О. Русина.- К., 1997. -С. 232.

² Там само. -С.232

³ Там само. -С.232

⁴ Там само. -С.233.

вигідні для нього вимоги козацтва і т. п. Не слід заперечувати і того факту, що протягом 1615 - 1616 рр.¹ П. Сагайдачний, незважаючи на грізні сеймові постанови, сам очолював виступи різних прошарків населення в Україні. Хіба не симптоматичним є твердження польського сейму (вересень 1616 р.), що козаки «самі встановлюють собі право, самі обирають урядовців та ватажків і нібито створюють у Великій Речі Посполитій другу республіку». Про наростання хвилі народного руху свідчать і інші факти. Як зазначається у численних актових книгах, козацькими загонами 1618 р.² були «сплюндровані» величезні обшири України, Полісся й Литви. Мабуть, немає необхідності пов'язувати подальше поглиблення соціальної та національно-релігійної конфронтації у суспільстві виключно з особою П. Сагайдачного (це було б і хибно, і неісторично). Проте ігнорувати наявність такого зв'язку ми також не вправі. Наприклад, добре відомо, що гетьман одразу ж після укладення принизливої для козаків Роставицької угоди (1619 р.) почав підготовку до її денонсації, що викликало нове піднесення патріотичних почуттів серед народу.

При характеристиці політичного кредо Петра Сагайдачного історики, як правило, наголошують на факті походу українських козаків на чолі з гетьманом у складі загонів польського королевича Владислава на Москву (1618). Дослідникам ще належить вивчити і дати глибоку й об'єктивну оцінку цій події. Ми ж тільки відзначимо, що, розглядаючи даний аспект вітчизняної історії, вчені (особливо радянські) переважно абстрагувалися від загальноісторичного контексту другого десятиліття XVII ст. Зокрема, слід враховувати, що гетьман буз підданим польської корони, а це висувало перед ним ряд зобов'язань політичного характеру. Не виключено, що походом на Москву Сагайдачний і частина його оточення оплачували відому сеймову конституцію «Про релігію грецьку», яка передбачала узаконення свободи православного віросповідання у Речі Посполитій. Ще одну з причин здійсненої козаками 1618р.³ акції відомий український історик К. Г. Гуслистий вбачав у ворожому ставленні «частини українського козацтва до уряду Михайла Федоровича, дипломати якого в цей час підтримували відносини з Туреччиною і Кримом, спонукаючи їхні орди нападати на Річ Посполиту, що загрожувало українським землям». Очевидно, існували й інші причини цього походу П. Сагайдачного.

Не менш важливим є інше питання - яке місце посідав епізод 1618 р.⁴ у політичній кар'єрі Петра Сагайдачного і яким було його ставлення до українсько-російських відносин? Попередня і, головним чином, подальша діяльність гетьмана дає можливість відповісти на нього цілком конкретно й однозначно - він не був принциповим противником зближення України з Росією. Уже в січні 1620 р.⁵ посли Сагайдачного, очолені отаманом Петром Одинцем, через Путивль вирушили до Москви. 26 лютого⁶

---

¹ Яворницький Д.І. Гетьман Петро Конашевич Сагайдачний.-Дніпропетровськ, 1991. -С.22.

² Там само. -С.23.

³ Там само. -С.23.

⁴ Петро Сагайдачний / упоряд. В. Замлинський. - К., 1995. -С.47

⁵ Там само. -С.47.

⁶ Там само. -С.48.

вони удостоїлись офіційного прийому думними дяками Іваном Граматиним і Савою Романчуковим. Під час церемонії послі від імені всього Війська Запорозького оголосили, що «они все хотят ему, великому государю, служить головами своими по-прежнему, как оне служили прежним великим российским государем и в их госу-дарских повелениях были, и на недругов их ходили, и крымские улусы громили...». Організація посольства у Москву була продуманою і виваженою політичною акцією П. Сагайдачного. Напрям і зміст переговорів, що мали місце у Посольській палаті Кремля, також не викликають жодного сумніву - йшлося про пропозицію козаків нести службу на користь російського царя. Щоправда, дипломатична місія запорожців не увінчалася успіхом. Посламвидали «легке царське жаловання - 300 карбованців грошей», але угоду не було укладено.

Важливою подією для українських земель стало відновлення православної ієрархії, яка припинила своє існування після Берестейської церковної унії 1596 р. В цій політичній акції неабияку роль судилося відіграти Петру Сагайдачному. Приязні стосунки між гетьманом і патріархом Феофаном, який виконав цю важливу місію, навряд чи були випадковими. Не виключено, що ще отаман Петро Одинець у лютому 1620 р.¹ за дорученням Сагайдачного зустрічався з патріархом у Москві, де й виклав позицію гетьмана з цього питання. У березні Феофан прибув в Україну. На кордоні його зустрічали запорозькі козаки на чолі з Сагайдачним, котрі, за повідомленням Густинського літопису, «обточиша его стражбою, яки пчелы матицу свою», супроводили до Києва. Тут Феофан спілкувався з представниками місцевого братства, православним духовництвом, побував у знаменитому козацькому Трахтемирівському монастирі. 6 жовтня 1621 р.² у братській Богоявленській церкві патріарх висвятив ігумена Михайлівського Золотоверхого монастиря Іова Борецького у сан київського митрополита, межигірсько-го ігумена Ісайю Копинського - на перемишльського єпископа, а Мелетія Смотрицького - на полоцького архієпископа. Очевидно, немає необхідності доводити, що ця подія, значення якої вийшло далеко за рамки церковного життя, стала можливою лише завдяки могутній підтримці Війська Запорозького й особисто Петра Сагайдачного (на той час уже полковника). Дії представників вищого православного духовництва об'єктивно сприяли посиленню визвольного руху в Україні.

Під безпосереднім впливом цих подій помітно активізувалася ідеологічна боротьба на українських землях, яка тепер уже зачіпала не лише релігійні, а й ширші питання. З-під пера Іова Борецького виходить трактат «Протестація і благочестива юстифікація», з'являється полемічний твір «Палінодія» Захарії Копистенського, «Книга про віру» та інші. Автори цих праць, що мали значний суспільний резонанс, прагнули відтворити історично правдиві картини життя українського народу в широкому загальнослов'янському контексті. Віддаючи належне козацтву, письменники-полемісти називали їх «спадкоємцями старої Русі», наголошуючи, що вони «твердістю своєю перевершують

---

¹ Історія України в особах: Литовсько-польська доба / упоряд. О. Русина.- К., 1997. -С.235

² Там само. -С.235.

римських Сципіонів і карфагенських Ганібалів».

Значення козацтва особливо зросло після нищівної поразки поляків від турків на Цецорських полях у Молдавії (1620), коли Річ Посполита опинилася перед загрозою втрати своєї державної незалежності. Коронне військо зазнало розгрому, багато знатної шляхти, в тому числі гетьмана С. Жолкевського, було вбито, чимало потрапило в полон. За умов, що склалися, польський уряд ухвалив рішення про організацію нового війська. Шляхом певних поступок сейм намагався привернути на свій бік українських козаків, небезпідставно вважаючи їх найбоєздатнішою і най' організованішою військовою силою. Перед загрозою вторгнення в межі України небувале сильної турецької армії козацтво, відкинувши власні проблеми (суперечності між новим гетьманом Яцьком Неродичем-Бородавкою і Петром Сагайдачним), вирішило підтримати поляків у майбутній війні з турецькими завойовниками. Загальна рада, скликана у червні 1621 р.¹ в урочищі Суха Діброва, прийняла пропозицію сейму й погодилася на спільний похід козацьких і польських військ. Важливо відзначити, що хоч Сагайдачний на той час уже позбувся гетьманської булави, він продовжував відігравати визначну роль серед козацтва. Це, зокрема, засвідчує той факт, що саме він очолив посольство, направлене радою у Варшаву. Там під час аудієнції у Сигізмунда III Сагайдачний вимагав окремих релігійних посіупок з боку королівського уряду - зокрема узаконення православної ієрархії. Не можна сказати, що козацькі вимоги були радикальними. Проте, враховуючи той суспільний розголос, який мали події 1621 р.², вони звучали актуально й, очевидно, відображали думки та настрої широких верств козацтва, що зібралося на раду в Сухій Діброві.

Петра Сагайдачного не можна звинуватити в малодушності або небажанні брати участь у воєнних діях козаків проти турецької армії. Прямо з Варшави, після прощальної зустрічі з польським королем, він вирушив у розташування своїх військ поблизу Хотина. А становище тут склалося дуже напружене - адже об'єднаним силам польських і козацьких військ (близько 80 тис. чол.) протистояла 162-тисячна турецька армія (за іншими даними, 250-тисячна).

З самого початку воєнних дій козаки виявляли чудеса хоробрості й героїзму. Не можуть не викликати почуття захоплення дії невеликого козацького загону, оточеного турками, позбавленого провіанту й допомоги ззовні, який декілька днів вів боротьбу проти озброєного гарматами ворога. «Оточені з усіх боків козаки усе ж наважилися помірятись силами з противником (бо ж відчай нерідко спонукає до благородної смерті) й встигли пробитися крізь здивовані та переполохані турецькі війська; але виснажені голодом і працею, вкриті пороховим пилом, вони склали голови разом із зброєю», - писав далекий від симпатії до козаків-героїв Яків Со беський.

У серпні 1621 р.³ мало не загинув сам Петро Сагайдачний. Після наради з командуючим польською армією К. Ходкевичем він вирушив до козацького війська, яке

---

¹ Історія України в особах: Литовсько-польська доба / упоряд. О. Русина.- К., 1997. -С.236.

² Там само. -С.236.

³ Там само. -С.236.

тоді повільно просувалося до Хотина, та по дорозі зіткнувся з великим турецьким загоном. Розпочався бій, який міг закінчитися трагічно для Сагайдачного. З простреленою рукою, втративши багато крові, він чудом відірвався від погоні, сховався у найближчому лісі і лише вночі пробрався у свій табір.

Ми наблизилися до того моменту в житті П. Сагайдачного, який у нього самого викликав докори сумління. Наприкінці серпня 1621 р., після прибуття авторитетного ватажка в розташування козаків, у війську сталася зміна влади: гетьман Бородавка втратив булаву, був заарештований, а згодом (8 вересня) за наказом Сагайдачного страчений. Останнього обрали гетьманом. Факт скинення і страти Бородавки по-різному оцінювався сучасниками. Зокрема, польські мемуаристи різко негативно ставилися до особи Бородавки, який, очевидно, представляв незаможну частину козацтва і мав у її середовищі широку популярність. Не випадково ще С. Жолкевський характеризував його як «найменш між ними (козаками.- Авт.) добродісного і найбільш схильного до бунтів, котрий обіцяв козакам іти з ними не тільки на море, але хоч би і в пекло». З усього видно, що й сам Сагайдачний відчував провину за смерть людини, яка чимало зробила для успіху визвольних змагань в Україні (Бородавка брав безпосередню участь у відновленні православної ієрархії, очолював повстанський рух тощо). Ось чому, вже будучи на смертному одрі, Сагайдачний дав доручення записати у свій пом'яник Бородавку під іменем «Яків-гетьман». Очевидно, так він хотів висловити своє запізніле каяття у причетності до смерті цієї людини.

Проте це було згодом. А у вересневі дні 1621 р. гетьмана полонили інші думки - адже під Хотиним вирішувалася доля не тільки Польщі, а й України. Осман II, розраховуючи на блискавичні удари свого війська, сподівався швидко розгромити козацькі полки. Самовпевненість султана не мала меж. Як писав очевидець тих подій, він «покаявся нічого не їсти, доки не відправить у пекло на вечерю всіх поляків до останнього, і показав приклад, небачений і нечуваний раніше в історії воєнних дій, а саме: ледве побачивши наші сили, він, не давши відпочинку своїм військам, стомленим від походу, віддав наказ атакувати поляків і в той же час влаштовувати табір». З кожною годиною бій ставав дедалі жорстокішим. Головний удар ворога прийняли на себе козацькі загони, які то оборонялися, то переходили у наступ. Лише увечері 3 березня взаємні атаки припинилися. Результати першого дня Хотинської війни свідчили, що перевага, хоч і незначна, була на боці козацько-польського війська. Воно здобуло багаті трофеї (коней, кінську зброю, коштовний одяг, зброю, боєприпаси).

У наступні дні (5 і 9 вересня) напруга битви не спадала. І знову козаки, очолювані П. Сагайдачним, виявляючи чудеса хоробрості й героїзму, вривалися у табір ворога, знищували живу силу противника, захоплювали зброю, боєприпаси та провіант. Особливо успішною була вилазка козаків і польської обозної челяді в ніч на 9 вересня. У розташуванні турецьких військ розпочалася справжня паніка - втікали султан і рядові

воїни, мурзи й численна обслуга. Тільки нерозторопність К. Ходкевича перешкодила остаточному розгрому ворога. Події тієї ночі деморалізували турків. Я. Собеський писав, що «після несподіваного вторгнення запорожців у табір Османа турками оволоділа паніка: люди всіх звань і станів були в великій тривозі; сам Осман, який нещодавно думав, що немає нікого в світі могутнішого за нього, тепер на власні очі побачив усю хиткість свого становища, і колишня пихатість змінилась жіночими скаргами, коли він переконався в безпідставності своїх сподівань».

Втративши надію на швидке завершення війни, турки почали довготривалу облогу польсько-козацького війська. Протягом кількох тижнів точилися дрібні локальні бої між яничарами й запорозькими загонами. І лише після прибуття в турецький табір підкріплення Осман II наважився на новий бій. 28 вересня добірні султанські війська розгорнули наступ. Майже цілий день тривала ця кровопролитна січа. «Понад 60 гармат,- повідомляє очевидець,- гриміло безперервно, небо палало, а повітря затьмарювалось від диму, земля двигтіла, стогнали ліси, скелі розсипалися на грудки. Що бачило око протягом цілого дня, того не опишеш на одній чи двох сторінках; неможливо виразити точно, з яким завзяттям і мужністю або, швидше, з відчаєм билися обидві сторони». Проте атаки турецьких військ було відбито. І знову, вже вкотре, винахідливість Сагайдачного, який ударом з тилу змусив турків утікати, вирішила долю бою. Внесок українських козаків і їхнього керівника гетьмана Петра Сагайдачного у розгром турецьких військ у Хотинській війні 1621 р. важко переоцінити. Польща була врятована від іноземного поневолення і втрати державної незалежності. Разом із цим, гадаємо, вартий уваги ще один аспект даної події. Зволікання К. Ходкевича та інших воєначальників, їхні спроби досягти перемоги над ворогом ціною козацької крові не можуть затьмарити іншого, більш вагомого й історично значущого: вперше після Грюн-вальдської битви представники двох великих слов'янських народів продемонстрували на полі бою здатність до спільної боротьби проти іноземних поневолювачів в ім'я ідеалів свободи й незалежності рідної землі. Важливий і той факт, що в битві під Хотиним брали участь молдавани, місцеве українське населення, а також загін донських козаків.

Значення цих подій не обмежувалося локальними рамками. З певністю можна стверджувати, що перемога у Хотинській війні зупинила просування султанської Туреччини в інші європейські країни і стала провісником її занепаду.

Бій під Хотином став останнім на багатому ратними подвигами життєвому шляху П. Сагайдачного. Поранений в одній із вересневих сутичок із ворогом, гетьман довго й тяжко хворів. У середині листопада 1621 р.¹ його перевезли до Києва (К. Сакович пише: «...на том же пляцу тог наш гетьман пострелений приехал до Києва, напольі умерлый».) Проте смертельно хворий гетьман не усунувся від участі в суспільно-політичному житті. З-поміж інших невідкладних завдань він вважав необхідним домогтися визнання

---

¹ Яворницький Д.І. Гетьман Петро Конашевич Сагайдачний.-Дніпропетровськ, 1991. -С.31.

королівським урядом церковної ієрархії, відновленої єрусалимським патріархом Феофаном в Україні. З цією метою на початку 1622 р. до Варшави виїхало особливе козацьке посольство, яке клопотало на засіданнях сейму про знищення унії і «заспокоєння православних». Одночасно гетьман написав два листи польському королю. Лояльні за формою, вони водночас містили тверду вимогу припинити переслідування й «озлоблення» козаків, а також покласти край розповсюдженню уніатства на українських землях. Але Сагайдачному вже не судилося пережити гіркоту розчарування від невдачі козацької місії. Він помер 10 квітня 1622 р. у Києві.

За кілька днів до смерті в присутності київського митрополита Іова Борецького і свого наступника на гетьманській посаді Оліфера Голуба «при доброй памяти й здоровом уме» П. Сагайдачний склав заповіт, за яким передавав півтори тисячі золотих на школу «братства Львовского, на науку й на цвиченья бакалавров учоньих... на вихованье ученого майстра, в греческом языку беглого...». Значну суму він переказав Київському братству, до якого ще раніше вписався з усім Військом Запорозьким, а також заповів гроші цілій низці церков, монастирів та шкіл. Поховання Петра Сагайдачного відбулося у церкві Київського братства. Під час похорону двадцять студентів один за одним декламували вірші Касіяна Саковича, в яких прославляли і звеличували покійного гетьмана, оспівували його заслуги в боротьбі проти султанської Туреччини, віддавали належне турботам про розвиток науки, утвердження козацьких вольностей, а також підтримці православної церкви.

Оцінюючи життєвий шлях Сагайдачного, слід зауважити, що ніхто з його сучасників чи істориків нового часу не заперечував полководчого хисту цієї людини. Що ж до його політичного кредо, то воно викликало (і продовжує викликати) суперечки та наукові дискусії. Безумовно, гетьман був обережним і прагматичним політиком. Відкрита військова конфронтація з польським урядом здавалася йому менш прийнятною, ніж шлях переговорів і компромісів. Вони приносили певні успіхи, але були також і невдачі. У соціальних питаннях гетьман завжди наполягав на необхідності придушення «свавілля черні».

Разом з тим ми не вправі ігнорувати великого внеску Петра Сагайдачного у розвиток визвольного руху в Україні. За його безпосередньою участю 1620 р. відновила свою діяльність православна церковна ієрархія, що являло собою далекоглядну політичну акцію. Не можна недооцінювати й піклування гетьмана про розвиток Київського і Львівського братств, його матеріальну підтримку шкіл, прагнення дати освіту десяткам молодих людей. Так, переплітаючись, доповнюючи або суперечачи одна одній, ці риси характеру створювали цілісний і самобутній образ Петра Конашевича-Сагайдачного - відомого політичного діяча першої половини XVII ст., козацького ватажка, просто людини.

Література:

1. Яворницький Д.І. Гетьман Петро Конашевич Сагайдачний.-Дніпропетровськ, 1991.
2. Історія України в особах: Литовсько-польська доба / упоряд. О. Русина.- К., 1997.
3. Петро Сагайдачний / упоряд. В. Замлинський. - К., 1995.
4. Гетьмани України.- К., 1995.